

OUDE BOSKERNEN EN WILDE BOMEN EN STRUIKEN IN HET BEEKDAL VAN DE VLEDDER AA

CULTUURHISTORISCHE EN GENETISCHE WAARDEN

Inhoud

1. Samenvatting	2
2. Inleiding.....	7
3. Resultaten van het onderzoek	8
Belang van het onderzoek.....	8
Waardering autochtoniteit en cultuurhistorische waarden.....	8
Inheems of wild (autochtoon)	8
Gebiedsherkenning en werkwijze van het onderzoek	8
Het projectgebied Vledder Aa	9
4. Beoordeling.....	12
De waardering van projectgebied Vledder Aa.....	12
5. Beheeradvies.....	20
Beheer van oude boskernen en oude houtwallen	20
Beheermaatregelen per locatie	20
Beheer van het jongere bos.....	28
Advies nieuwe aanplant van houtwallen.....	29
6. Bronnen.....	30

1. Samenvatting

In opdracht van Arcadis Nederland B.V. zijn de aanwezige bossen en houtwallen in het projectgebied Vledder Aa onderzocht op autochtoniteit en cultuurhistorische waarde door Ecologisch Adviesbureau Maes (EAM) in samenwerking met bureau Wilde Bomen en Morgan Ruben B.V.

De aanleiding voor dit onderzoek is de herontwikkeling van het projectgebied. Het beekdal van de Vledder Aa, die centraal door het gebied heen loopt, wordt opnieuw ingericht. De Vledder Aa is onderdeel van het 'Natuurnetwerk Nederland'. Prolander is voornemens bij de herinrichting van het beekdal van de Vledder Aa het landschap te versterken met nieuwe aanplant en de aanleg van een aantal nieuwe houtwallen. In de Het vormt de verbinding tussen de natuurgebieden Drents-Friese Wold in het noorden en de Weerribben en Wieden in het zuiden. Langs de Vledder Aa ligt er daarom een opgave om 204 ha nieuwe natuur in te richten. Dit betekent dat het gebied op een natuurlijke manier wordt ingericht. In de concretiseringsfase zijn er vanuit het ontwerpteam vragen naar voren gekomen uit welke soorten deze nieuw aanplant zal kunnen bestaan? Wat past bij het beekdal van de Vledder Aa en bij de nieuwe natuur? Kunnen de bestaande cultuurhistorische en ecologische (groene) waarden in het gebied als kans benut worden bij het ontwerp? Onderhavig onderzoek is opgesteld ten behoeve van dit ontwerpproces. Om er zorg voor te dragen dat de huidige waarden van de wilde/autochtone bomen en struiken van de aanwezige bossen intact blijven zijn deze onderzocht en worden adviezen voorgedragen voor het beheer en behoud ervan. Ook is gekeken naar de cultuurhistorische waarden van de bossen en houtwallen. Verder worden adviezen gegeven over in welke mate, en op welke manier uitbreiding van bossen en de aanplant van de houtwallen zou kunnen plaatsvinden.

Op basis van de topografische kaart uit ca. 1850, zijn er van 18 oude boskernen opnamen gemaakt aan de west- en oostzijde van de Vledder Aa. Deze opnamen zijn gemaakt in de vorm van veldformulieren waarbij de abundantie is ingevuld middels de Tansleyschaal. De autochtoniteit en cultuurhistorische waarden zijn beoordeeld met A: uiterst waardevol, B: zeer waardevol of C: waardevol. De informatie is in GIS-kaarten verwerkt.

De meeste opnamen zijn te classificeren als zeer waardevol of waardevol. Er zijn kenmerkende inheemse soorten met wilde populaties voor het betreffende habitat aanwezig, evenals meerstammig uitgegroeid hakhout en spaartelgen. Zomereikbossen en Elzenbossen op zandbodems zijn van nature niet rijk aan soorten en de onderzochte bossen zijn hier in feite vrij compleet van samenstelling. Ook zijn er verschillende oudbos indicatoren in de kruidlaag waar te nemen en enkele regionale bramensoorten. Wel ontbreekt het op veel plaatsen aan zeldzame soorten waardoor de gebieden niet als uiterst waardevol zijn aan te merken. De cultuurhistorische waarde is veelal te classificeren als zeer waardevol. De boom- en struiklaag heeft veelal een relatie met oude walstructuren en is er gebruiksverleden zichtbaar in de vorm van (voormalig) hakhout. Daarnaast is er ook sprake van ouder en recentere inboet en aanplant.

Een vergelijking van de topografische kaart van ca. 1850 en 2023 van het onderzoeks- en plangebied laat vooral aan de westzijde van het beekdal veel verandering zien. In 1850 wordt de ooststrand geflankeerd met een reeks van kleine bospercelen en houtwallen. Dat beeld zien we ook ongeveer op de huidige kaart terug. Continuïteit van bossen en houtwallen kan wijzen op het karakter van

oude boskernen (ancient woodlands) met kans op het voorkomen van wilde/autochtone bomen en struiken. Onderzocht is of er meer kenmerken aanwezig zijn van oude boskernen, zoals oude bosbeheervormen en oudbosindicatoren in de flora.

Resultaten

Alles bijeen werden ca. 20 landschapselementen (bosjes en houtwallen) aangetroffen en beschreven als oude boskernen met wilde/autochtone bomen en struiken. Diverse bosjes zijn van jongere datum en in de loop van de 20^e eeuw aangeplant. Deze jongere bosjes voldoen niet aan de kenmerken van een oude boskern en zijn daardoor niet op autochtoon karakter te beoordelen.

1. Ligging van de opnamen van de oude boskernen en houtwallen met wilde/autochtone bomen en struiken. De groene driehoekjes zijn bijzondere soorten.

De oude boskernen bestaan uit zomereikenbos en zwarte elzenbos, samenhangend met de waterhuishouding en zandige en venige bodem. Gezien het voorkomen van wilde rozen zijn er waarschijnlijk plaatselijke leemhoudende bodems of kalkhoudende bodems door kwel veroorzaakt. Het oude eikenbos bestaat uit meerstammige hakhoutbomen, spaartelgen en mogelijk doorgegroeide knoteiken. O.a. berken en lijsterbessen zijn daarbij meegehaakt. De oude groeiplaatsen worden veelal bepaald door het voorkomen van boswallen, die in verband met de beheersing van het beekwater en mogelijk vloeiveldsystemen opgeworpen zijn. Daarmee kan de oude begroeiing van de beekdalranden ook als cultuurhistorisch zeer waardevol worden aangemerkt.

Behalve de zomereik zien we in de betreffende habitat ook o.a. ratelpopulier, zachte berk, sporkehout, wilde lijsterbes en wilde kamperfoelie. In de bosranden groeien karakteristieke regionale bramensoorten zoals de rode grondbraam, brede purperbraam en de rode contrastbraam.

2-3. Schijnviltroos (*Rosa x suberectiformis*). Opname 23071301.

In de kruidlaag wijzen dalkruid, gewone salomonszegel en lelietje van dalen op oud bosmilieu. In het bostype van de zwarte els zien we ook o.a. gewone vogelkers, Gelderse roos, wilde lijsterbes, grauwe wilg, geoorde wilg, rossige wilg en hondsroos. Opmerkelijk zijn twee groeiplaatsen van de zeer zeldzame schijnviltroos.

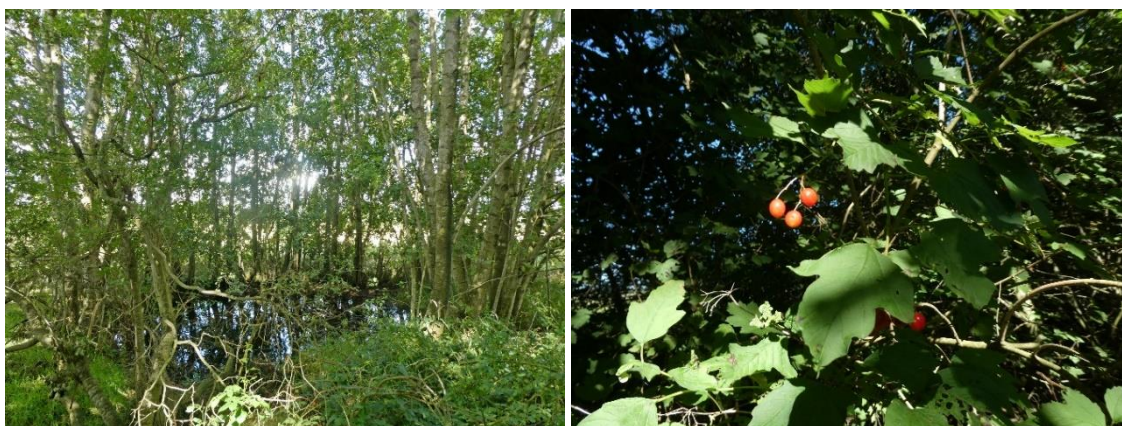
Genoemde bosvegetaties zijn van nature niet rijk aan soorten bomen en struiken, wat samenhangt met de vrij arme bodemtypen. We kunnen wel vaststellen dat een overgroot deel van de soorten die er van nature thuishoren er ook voorkomen. Daarnaast zien we soorten die niet in het habitat thuishoren waaronder invasieve exoten zoals de Amerikaanse eik, Amerikaans krentenboompje, Amerikaanse vogelkers, zoete kers en gewone esdoorn. Ook onder, de overigens niet-invasieve, hazelaars zien we cultuurvariëteiten.

Rond 1920 heeft er bosuitbreiding plaatsgevonden en zijn delen als rabattenbos ingericht. In dit bos van jongere, maar inmiddels ca 100 jaar oude tijdslaag, heeft zich een natuurlijke struiklaag met o.a. wilde lijsterbes en wilde kamperfoelie gevestigd. De jongste tijdslaag daterend uit de ruilverkavelingsperiode bestaat uit jonge zomereiken met verder weinig toegevoegde waarde.

Beheeraanbevelingen

Een algemeen probleem is de ontwatering, verdroging en de effecten van de grootschalige akkerlanden die direct aan het beekdal grenzen. In de bossen blijkt dat uit de kruidenbegroeiing (Storingsoorten) en de slechte bladvertering. Voor de waterhuishouding bestaat een herstelplan.

De belangrijkste beheerproblemen van de bossen en houtwallen zijn 1) de toegenomen schaduwdruk (door niets-doen beheer, een dichter kronendak en explosieve uitbreiding van de ratelpopulieren) en 2). Het voorkomen van niet habitatsoorten, waaronder invasieve exoten. Als maatregelen worden aanbevolen: dunning op maat door het verwijderen of ringen van een groot deel van de ratelpopulieren en het volledig verwijderen door ringen en uittrekken van de exoten (Amerikaanse vogelkers, Amerikaans krentenboompje en Amerikaanse eik en soorten die niet in het habitat thuishoren (gewone esdoorn, zoete kers). Zowel aan de zijde van de wegberm als aan de graslandzijde is het aan te bevelen de (jonge) ratelpopulieren te verwijderen door velling vlak boven de grond zodat de locatie maaibaar wordt en vervolgens door maaien van een strook tot 20 meter breed uitgroei van wortelopslag te voorkomen. Het maaisel kan dan het beste afgevoerd worden zodat er kansen voor een schrale kruidenvegetatie ontstaan. Deze maatregelen gelden ook voor de bosdelen die niet als oude boskernen gelden. Hierbij is een geleidelijk omvormingsbeheer naar een meer natuurlijk bos aan te bevelen.

4-5. Elzenbos met doorgesloten hakhoutbomen (grauwe wilg, hondsroos); rechts de Gelderse roos. Opname 23071406.

Ofschoon het hakhoutbeheer hier traditioneel was, wordt hervatting ervan niet aanbevolen omdat de uitlopers inmiddels dik en te oud zijn om te hakken. De kans op het sterven van de stoof na hakken is zeer groot.

6-7. Links zomereiken bos (spartelgen) met wilde lijsterbes; rechts oude houtwal met zomereiken, mogelijk doorgesloten knoteiken. Opname 23092001 en opname 23071301.

Aanplant van nieuwe houtwallen

Bij het kiezen van locaties voor nieuwe aanplant is het belangrijk rekening te houden met de biodiversiteit die nu in het gebied bestaat, zodat de oude, waardevolle en soortenrijke hooilanden behouden blijven. De gras- en zeggevegetaties zijn soortenrijk en zowel vanwege de floristische waarde als de betekenis voor insecten, vogels en kleine zoogdieren is behoud en adequaat beheer belangrijk.

Ook adviseren wij bij de keuze van plantlocaties adviseren we de landschapsstructuur van 1850 als leidraad te nemen. Het open beekdallandschap is karakteristiek. Het ontwerp van het beekdal van de Vledder Aa (maart 2023) voldoet daaraan. Het betreft namelijk nieuwe aanplant op beperkte schaal op de hogere flanken van het beekdal geïnspireerd op oude historisch kaartbeelden.

Bij verlenging van bestaande houtwallen op de westflank van het beekdal is het goed rekening te houden met de bestaande historische beplanting en de bestaande waarde van de gras- en hooilanden. Bij de nieuwe aanplant kan gebruik worden gemaakt van wilde/autochtoon plantgoed van de karakteristieke soorten die bij het onderzoek in het gebied zijn aangetroffen. Daarbij kan ook onderscheid kan gemaakt worden in de hogere droge bodems (met soorten van het zomereiktype)

en lagere vochtige bodems (met soorten van het elzetype). Als hoofdboomsoorten kunnen zomereiken en zwarte elzen geplant worden met in de ondergroei lagere aantallen wilde lijsterbes, sporkehout, wilde kamperfoelie, hondsroos, gewone vogelkers en Gelderse roos. Bij nieuwe aanplant is het van belang om uitsluitend autochtoon plantgoed te gebruiken en de natuurlijke verhoudingen van het voorkomen van soorten te behouden. Algemeen voorkomende soorten kunnen in grotere aantallen geplant worden en zeldzamere soorten in kleine aantallen. Autochtoon plantgoed moet altijd geleverd worden met een NAK-t herkomstcertificaat.

Het voorkomen van de schijnviltroos is zeer bijzonder. Aanplant van deze soort raden we af in de directe omgeving van de groeiplaatsen om de kleine natuurlijke populatie niet te overvleugelen.

2. Inleiding

De Vledder Aa-vallei ligt in het Drents floradistrict. Het directe beekdal is landschappelijk nog vrij oorspronkelijk, al is de beekloop zelf genormaliseerd en stroomt er geen gebiedseigen water. De Vledder Aa maakt deel uit van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), een netwerk van nieuw aan te leggen en bestaande natuurgebieden met als doel om natuur beter met elkaar te verbinden. In het kader van natuurherstel zijn er momenteel plannen voor een herinrichting van het beekdal. Het projectgebied bevindt zich tussen de esdorpen Vledder, Wapse en Doldersum en ten zuidwesten van Nationaal Park het Drents- Friese Wold. Er zijn al verschillende onderzoeken verricht in het gebied. Waaronder een Integrale Erfgoed Inventarisatie: een bureauonderzoek met betrekking tot aardkunde, archeologie, cultuurhistorie en landschap (Arcadis, 2020). Een geofysisch onderzoek (Tauw, 2021), en een Bodem- en hydrochemisch onderzoek (Onderzoekscentrum B-WARE, 2022). Vanuit Arcadis is Ecologisch Adviesbureau Maes (EAM) gevraagd om in 2023 de nog aanwezige oude boskernen met de wilde/autochtone bomen en struiken in kaart te brengen. Het bureau Wilde Bomen en Morgan Ruben B.V. (Lodewijk van Kemenade en Morgan Ruben Jansen) hebben bijgedragen aan het veldwerk en de rapportage.

De Vledder Aa vindt zijn oorsprong in het noordelijk gelegen brongebied. Vandaaruit stroomt de beek in zuidwestelijke richting door een natuurlijk beekdal in het Drentse keileemplateau. De bodem bestaat uit zand, veen en is plaatselijk leemhoudend. De omgeving bestaat uit het karakteristieke esdorpenlandschap. Dorpen in dit landschap bevinden zich vaak op de scheidslijn tussen nat en droog met daaromheen de essen: open velden met esrandbeplanting. Onderdeel van dit landschapstype zijn zijbeken, bossen, velden en heide. Oorspronkelijk was het landschap in beheer van de boermarken waarbij grote delen van het landschap zijn ontgonnen en elk landschapselement zijn eigen functie vervulde. Het esdorpenlandschap is een eeuwenoud landschapstype wat in grote lijnen bewaard is gebleven. Hout werd vroeger gebruikt door boeren voor diverse toepassingen. Het is zeer waarschijnlijk dat (her)beplanting van de bomen, zeker vóór 1850, plaatsvond met lokaal opgekweekt genenmateriaal. Stekken of zaaïen van materiaal uit eigen bos en houtwal was immers de goedkoopste oplossing. Het is dus ook zeer aannemelijk dat de nog aanwezige oudere bossen en houtwallen merendeels bestaan uit autochtone populaties van de houtige gewassen. Thans ligt het beekdal te midden van grootschalige en intensief beheerde akkers met ontwaterling en verrijking van de bodem tot gevolg heeft.

8. Geoorde wilg met rijpe vruchten. Opname 23092002.

3. Resultaten van het onderzoek

Belang van het onderzoek

Wilde bomen en struiken groeien in minder dan 3% van het totale areaal van bossen en landschapselementen die bestaan uit bomen en struiken, in Nederland. En ook op deze plekken is meestal slechts een deel van het oppervlak begroeid met wilde bomen en struiken. Dit maakt het identificeren, onderzoeken en beschermen van dit groene erfgoed noodzakelijk en belangrijk. In het projectgebied zijn een aantal locaties vastgesteld met genetische en cultuurhistorische erfgoedwaarde. Door deze locaties te inventariseren en een adequaat beheer in te stellen kunnen de huidige kwaliteiten behouden blijven en worden versterkt.

Waardering autochtoniteit en cultuurhistorische waarden

Bij de waardering wordt onderscheid gemaakt tussen de autochtoonheid en cultuurhistorische waarde. Bij de autochtoniteit wordt gekeken naar de abundantie van kenmerkende soorten, oude bosbeheer methoden, de aanwezigheid van karakteristieke soorten en in hoeverre de boom en struiklaag compleet is voor het desbetreffende vegetatietype. Voor de cultuurhistorische waarde gelden herkenbare sporen van voormalig beheer, zoals de aanwezigheid van hakhout, knotbeheer, heg relicten of middenbos. Ze hangen veelal samen met de oude bosranden, sloten, greppels en wallen. Bij beide waarderingen wordt onderscheid gemaakt tussen A: Uiterst waardevol, B: Zeer waardevol of C: Waardevol.

Inheems of wild (autochtoon)

Inheemse boom- en struiksoorten hebben een groot natuurlijk verspreidingsgebied. Binnen het totale verspreidingsgebied in Europa komen echter grote genetische verschillen binnen de soort voor. Bij inheemse soorten wordt daarom onderscheid gemaakt tussen autochtone (ofwel wilde) en niet-autochtone bomen en struiken. Een autochtone boom is als soort inheems en als populatie en als individu genetisch autochtoon. Een autochtone boom is een onderdeel van een populatie die zich hier sinds de laatste ijstijd spontaan heeft gevestigd. De mens kan daar deels ook een rol in gespeeld hebben, maar dan moet het plantgoed te herleiden zijn tot autochtone populaties.

Niet autochtone bomen hebben een andere, vaak onbekende, herkomst en zijn buiten hun oorsprongsgebied aangeplant of verwilderd. Een boom of struik kan dus inheems zijn in Nederland en niet autochtoon.

Elke boomsoort heeft een natuurlijk areaal en buiten het areaal is die boom of struiksoort niet inheems. Deze arealen lopen natuurlijk niet synchroon met landsgrenzen.

Gebiedsherkenning en werkwijze van het onderzoek

Per gebied wordt eerst gekeken of op de oude Topografische Militaire Kaart (TMK) uit circa 1850 bos is aangegeven. Als op die bosplaatsen nu nog steeds bos aanwezig is, is er een goede aanleiding om verder onderzoek naar de autochtoniteit uit te voeren. Wanneer het bos of de houtwal verder voldoen aan gestelde criteria wordt een opname gemaakt van het landschapselement. Een opname bestaat uit een veldformulier waarin alle karakteristieke inheemse soorten houtige gewassen worden opgenomen, evenals indicatieve soorten uit de

kruid en struiklaag. De abundantie, ofwel mate van presentie, wordt per soort ingevuld middels de Tansleyschaal. Soms blijkt in het veld dat ondanks dat er bos aanwezig is wat ook op de kaart 1850 is te vinden, er geen oude elementen meer aanwezig zijn. Een dergelijk bos is in de tussentijd opnieuw ingeplant met plantgoed van onbekende herkomst. Dergelijke gebieden komen dan niet meer in aanmerking voor een opname. Om een compleet beeld van het projectgebied te vormen worden wel alle aanwezige bospercelen en houtwallen doorlopen in het veld.

Het projectgebied Vledder Aa

Het huidige bestand aan houtwallen en bossen correspondeert deels nog met dat van Topografische Militaire Kaart 1850. Aan de westzijde van het onderzochte beekdal liggen enkele percelen bos en oude lange houtwallen die haaks staan op de aanliggende weg en de beek. Deze houtwallen bevinden zich op een lichte verhoging in het landschap met aan weerszijden een (verdroogde) greppel. Het noordelijk deel van de oorspronkelijke westrand van het beekdal is vrijwel geheel veranderd ten opzichte van de situatie rond 1850. De aanwezige open velden, deels vroegere heideontginningen, zijn in het beheer van lokale boeren en worden deels begraaasd door koeien. In de oostzijde van het projectgebied zijn voornamelijk kleinere stukken bosperceel te vinden met houtwallen die parallel lopen aan het aanliggende zandpad. Tussen de percelen bos en de beek bevindt zich soortenrijk grasland. Dit grasland heeft een hoge botanische waarde en een hoge biodiversiteit, ook voor de ongewervelde fauna. Het omliggende landschap wordt intensief gebruikt voor de landbouw.

9-10. Topografische Militaire Kaart 1850 met hierop zichtbare boskernen en houtwallen nabij de (destijds) meanderende Vledder Aa. Rechts de topografische kaart anno 2023.

De bostypen van het oostelijk deel van het projectgebied bestaan voornamelijk uit het type eiken- berkenbos (*Betulo-Quercetum*). Aan de randen van het bos, voornamelijk op de vochtigere stukken, zien we overgangen richting het type wilgenbroekstruwelen (*Salicetum-cinereae*) en het Elzen-vogelkerstype (*Alno-Padion*). Binnen in de bossen zijn oude walstructuren met daarop hakhout van zomereik, zachte berk, hazelaar, sporkehout en wilde lijsterbes deels nog waar te nemen. Omdat berkensoorten, hazelaar en wilde lijsterbes snelgroeiende soorten zijn is de ouderdom en autochtoniteit van deze taxa, deels ook bestaande uit doorgegroeide stoven, lastig vast te stellen. Van de aanwezige stoven of spaartelgen van de zomereik is het aannemelijker dat ze dateren van vóór 1850. Vaak zijn deze oude elementen opgenomen in stukken nieuwer bos met rabatstructuren. Deze

Een overzicht van alle waargenomen taxa van bomen en struiken wordt hieronder weergegeven. In totaal zijn er 20 opnamen gemaakt. Voor een gedetailleerd overzicht per opname wordt verwezen naar de betreffende opnameformulieren.

Zomereik
Zachte berk
Ruwe berk
Zwarte els
Ratelpopulier

Sorbus aucuparia
Frangula alnus
Lonicera perclymenum
Viburnum opulus
Prunus ladus
Ilex aquifolium
Corylus avellana
Prunus spinosa
Salix cinerea subsp. *cinerea*
Salix x multinervis
Salix cinerea subsp. *oleifolia*
Sambucus nigra
Rosa canina
Rosa suberectifformis
Crataegus monogyna
Crataegus laevigata

- Wilde lijsterbes
- Sporkehout
- Wilde kamperfoelie
- Gelderse roos
- Gewone vogelkers
- Hulst
- Wilde hazelaar
- Sleedoorn
- Grauwe wilg
- Grauwe wilg x geoorde wilg
- Rossige wilg
- Gewone vlier
- Hondsroos
- Schijnviltroos
- Eenstijlige meidoorn
- Tweestijlige meidoorn

Gelderse roos
Wilde kamperfoelie
Klimop

Viburnum opulus
Lonicera periclymenum
Hedera helix

Oud bos indicatoren (kruidlaag)

Adelaarsvaren
Lelietje-van-dalen
Dalkruid
Gewone salomonszegel
Schaduwgras

Pteridium aquilinum
Convallaria majalis
Maianthemum bifolium
Polygonatum multiflorum
Poa nemoralis

Niet-habitatsoorten en exoten

Amerikaanse eik
Amerikaanse vogelkers
Amerikaans krentenboompje
Zoete kers
Gewone esdoorn
Witte paardenkastanje
Hazelaar (cv.)
Zomereik (niet autochtoon)
Zachte berk x Ruwe berk
Hulst (cv.)
Taxus

Quercus rubra
Prunus serotina
Amelanchier lamarckii
Prunus avium
Acer pseudoplatanus s.l.
Aesculus hippocastanum
Corylus avellana (cv.)
Quercus robur
Betula x aurata
Ilex (cv.)
Taxus baccata

Samengevat zijn er 24 inheemse taxa met autochtone/wilde populaties en 11 exoten en niet-habitatsoorten waaronder 5 taxa die een invasief karakter kunnen ontwikkelen. In de kruidlaag komt de Reuzenbereklaauw voor die als een invasieve exoot bekend staat.

In zowel de west- als de oostzijde van de Vledder Aa zijn verschillende bramensoorten waargenomen die kenmerkend zijn voor het Drents district. In de regio zijn deze niet zeldzaam maar daarbuiten komen ze niet of nauwelijks voor (met uitzondering van de framboos). Hieronder volgt een lijst met waargenomen soorten die door bramendeskundige Karst Meijer op naam zijn gebracht. Drie bramensoorten (in vet) zijn zeldzaam en specifiek voor de regio.

Waargenomen bramensoorten

Rode contrastbraam
Rode grondbraam
Brede purperbraam
Zoete haarbraam
Knieviltbraam
Egelschuilbraam
Framboos

Rubus glandithyrsos
Rubus sprengelii
Rubus coccinatus
Rubus gratus
Rubus geniculatus
Rubus erinulus
Rubus idaeus

4. Beoordeling

De waardering van projectgebied Vledder Aa

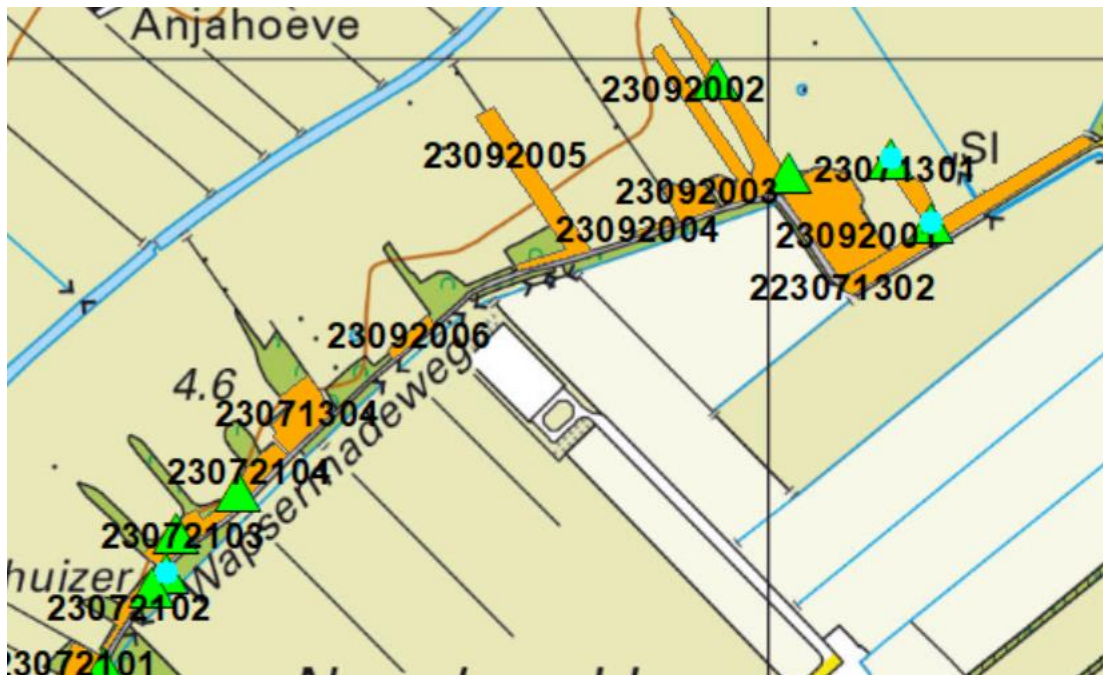
Het gebied rondom de Vledder Aa heeft een belangrijke cultuurhistorische en ecologische waarde. Veel oude structuren in het landschap, zoals wallen, zijn nog aanwezig met beplantingen van hakhout of spaartelg. Dit duidt op een hoge ouderdom en autochtoniteit. Met name de zomereik, zwarte els, wilde lijsterbes, gewone vogelkers, Gelderse roos en de schijnviltroos zijn waardevol. Ook zijn oud bos indicatoren in de kruidlaag verspreid aanwezig. Met betrekking tot de autochtoniteit zijn de gebieden te classificeren als B: zeer waardevol of C: waardevol. Er is echter ook veel bosbouwkundig aangeplant, onder andere met exoten en cultivars. Onderscheid daarbij kan gemaakt worden in de nieuwere (eiken)bossen van ca. honderd jaar oud en de jongere opstanden van na ca. 1950.

12. De schijnviltroos komt slechts op enkele locaties in het projectgebied voor. Opname 23071301.

13-14. Schijnviltroos (*Rosa suberectiformis*), bladeren en rijpe bottels. Opname 23071301.

15. Groeiplaatsen, op de blauwe driehoekjes, van de zeer zeldzame Schijnviltroos (*Rosa x suberectiformis*)

Door het zogenaamde “niets doen” beheer hebben niet-habitatsoorten en exoten zich lokaal sterk uitgebreid. De invasieve exoten Amerikaanse vogelkers en Amerikaans krentenboompje zijn lokaal aanwezig. De gewone esdoorn is hier invasieve exoot en is in feite een mix van variëteiten en herkomsten. De wel autochtone ratelpopulier vertoont in dit gebied eveneens een invasief karakter. Deze lichtminnende pionier soort groeit snel en zeer hoog uit en onttrekt daardoor snel het licht van andere soorten en domineert veel bosranden. Deze randen breiden zich geleidelijk uit ten koste van het botanisch waardevolle grasland. Beheer van de ratelpopulier is noodzakelijk om de kwaliteiten van de oude boskernen en het grasland te behouden. De ratelpopulier is een soort die thuishoort in de eiken- berkenbossen op arme zandgrond en kan in kleinere aantallen aanbevolen worden.

16-17. Wortelopslag van ratelpopulier buiten de bosrand. Zonder ingrepen ontstaat hier een monocultuur gedomineerd door ratelpopulier. Bij opname 23092005.

De cultuurhistorische waarde is van de meeste bossen en houtwallen hoog: zeer waardevol, score B. Er zijn duidelijk sporen van voormalig hakhout beheer aan te treffen. Dit is zichtbaar bij de meerstammige uitgelopen stoven en vergroeide stamvoeten en de onregelmatig gevormde stamvoeten van eikenspaartelgen. Als voormalig hakhout treffen we aan: vooral

zomereik en zwarte els naast zachte berk en wilde lijsterbes. Struiken en kleine boomsoorten werden in het verleden vaak meegehakt.

De zomereik is aan te treffen als hakhoutstoof, spaartelg of individuele boom. De hakhoutstoof is te identificeren aan de meerstammig uitgelopen, vaak zeer omvangrijke, gezamenlijke basis. Bij de spaartelg bevindt de stoof zich ondergronds en zijn alleen de individuele spaartelgen bovengronds zichtbaar. Deze zijn vaak te herkennen aan een vergroeide stamvoet. De overige genoemde soorten zijn voornamelijk te vinden als hakhoutstoof of als individuele boom/struik. Opvallend aan de bosgebieden, vooral in het oostelijke deel van het projectgebied, is de aanwezigheid van veel wilde lijsterbes. Hoewel deze soort niet heel oud wordt zijn er veel relatief oude exemplaren te vinden die vroeger zijn meegenomen in het hakhout beheer. Lijsterbes is geen soort die vanouds al veel gecultiveerd werd of in de handel werd aangeboden. Het is daarom aannemelijk dat het hier gaat om een regionale autochtone populatie die mogelijk interessant is als oogstlocatie voor de genenbank te Roggebotzand.

Ook de zachte berk is op veel plaatsen aan te treffen als voormalig hakhout op oude walstructuren. Deze is kenmerkend voor dit bostype, vooral op de iets vochtigere standplaatsen. Door de beperkte levensduur van de berk is het echter lastig om de soort goed op autochtoniteit te beoordelen of onderzoeken, waardoor deze lager scoort op autochtoniteit. Wel draagt deze in hoge mate bij aan de cultuurhistorische waarde.

18. Meerstammig uitgelopen stoof van een wilde lijsterbes op een oude boswal. Opname 23092001.

19. Hakhout van de zachte berk. Opname 23092001.

20-21. Links: oude walstructuur met stoven van zomereik en zachte berk en brede stekelvaren in de ondergroei. Rechts: voormalig hakhout van zomereik, te identificeren aan de meerstammigheid en de vergroeide stamvoet. Opname 23072104.

22-23. Links: de voet van een zomereik spaartelg, kenmerkend aan de verdikte basis van de stamvoet en vrij dunne stam. Rechts: Meerstammig uitgelopen zwarte els. Opname 23072104 en 23071405.

24-25. Eikenspaartelgen met herinneringen aan he hakhoutverleden. Opname 23092002.

26. Autochtoon sporkehout met bessen en bloemen, een kenmerkend soort van eikenbossen op zandgrond. Opname 23052202.

27-28. Typische zachte berken (*Betula pubescens*) met nagenoeg kale bladeren komen vooral in Noord-Nederland en het kustgebied tegen. Opname 23052202.

29. Hazelaars die dicht bij de wilde variëteiten staan zijn waarschijnlijk afkomstig van het oude boerenerf. Nabij opname 23092006.

Voor al aan de oostzijde zijn veel bramenstruwelen te vinden in de bosranden. Bramen hebben vaak een negatief imago vanwege een grotere toename door stikstofdepositie. Er zijn echter diverse bramensoorten die karakteristiek zijn, zoals de rode contrastbraam en de brede purperbraam. Streekgebonden soorten vormen daarom een ecologische niche. Bramen zijn in het algemeen van groot belang als voedselbron voor insecten, vogels en kleine zoogdieren. Tijdens de late bloei van de bramen zijn veel insecten en vlindersoorten waar te nemen langs de bosranden. In de vruchttijd, ook van hazelaars, lijsterbessen, sporkehout en kamperfoelie, is weer andere fauna afhankelijk van bramen.

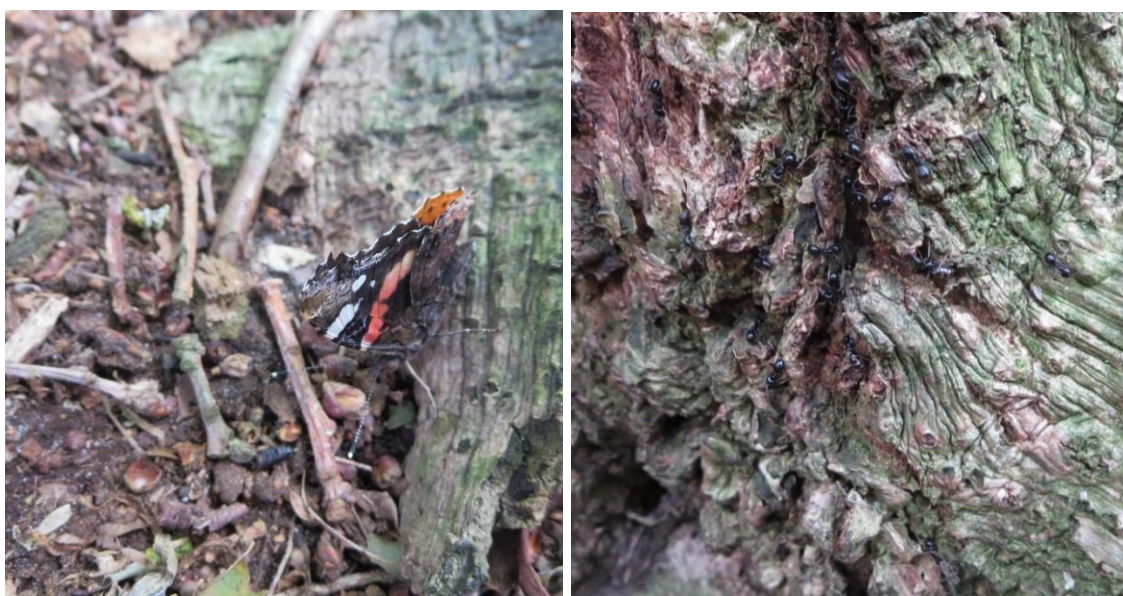

30. Bloeiende rode contrastbraam (*Rubus glandithyrsos*) in een oude boskern. Verspreid in de bosranden voorkomend.

Ook het oude hakhout vervult een belangrijke ecologische rol en biedt een belangrijke nest- en voedselbron voor diverse insecten, zoogdieren, vogels en schimmels. De biodiversiteit van een oude boskern is door zijn variatie aan soorten en aanwezigheid van jong, oud en dood hout zeer veel hoger dan een jong bos.

31-32. Links: gehakkelde aurelia op een bloeiende braam. Rechts: Bont zandoogje op een braam.

33 en 34. Links: Atalanta die zich voedt bij de bloedingen op de stamvoet van eikenhakhout. Rechts Kolonie zwarte mieren die zijn thuis heeft gemaakt in de inrottende kern van een eikenstoof

Omliggende bosgebieden die geen oudbos elementen bevatten zijn niet op autochtoniteit te beoordelen en behoren qua cultuurhistorie tot een jongere tijdslaag. Ze hebben echter wel een grote natuurwaarde, met name de aanplantbossen uit ca. 1920 met een honderdjarige ontwikkeling. In de ondergroei treffen we deels ook de karakteristieke struiksoorten aan van de oude boskernen. Daarnaast zijn er recentere bossen met weinig natuurwaarde en met soms nadelige schaduwwerking voor oudere bosranden waar ze dicht tegen aan zijn geplant.

35. Voorbeeld van een jonger stuk bos met zomereiken uit ca 1920 met grote natuurwaarde. Nabij opname 23071406.

Natuurlijk ontstaan jong bos, grenzend aan oud bos, is waardevol mits bestaande uit autochtoon genenmateriaal. Een uitzondering moet gemaakt worden voor de ratelpopulieren. Tijdens het veldwerk zijn er meerdere dassenburchten waargenomen in de jongere bossen.

5. Beheeradvies

Beheer van oude boskernen en oude houtwallen

Een van de belangrijkste oorzaken van het verdwijnen van wilde bomen en struiken op een specifieke groeiplaats is lichtgebrek. Het belangrijkste beheeraspect is groeiruimte geven aan de individuele wilde bomen en struiken zodat ze overleven en voldoende licht ontvangen om te bloeien en zaad te produceren. De belangrijkste beheermaatregel hiervoor is dunning waarbij verwijderen van exoten prioriteit hebben. Hierbij worden de waardevolle elementen geleidelijk vrijgesteld door middel van het wegnemen of ringen van concurrerende bomen en struiken. Per opgenomen deelgebied wordt een zeer korte kenschets gegeven en worden de beheermaatregelen genoemd. De locatie van de deelgebieden is te vinden op de kaarten op onderstaande kaarten.

Met name het beheerdoel van de ratelpopulier is beheersing en voorkomen van sterke concurrentie met habitatsoorten. Voor wat betreft invasieve exoten zoals de gewone esdoorn, Amerikaanse vogelkers en met minder prioriteit het Amerikaans krentenboompje is verwijdering noodzakelijk van alle exemplaren en regelmatig verwijderen van optredende verjonging ervan. Daarmee kunnen lichte plekken in het bos ontstaan met mogelijkheden voor spontane verjonging van gewenste soorten en karakteristieke soorten in de kruidlaag.

Beheermaatregelen per locatie

Het uitvoeren van het beheer van oude boskernen en houtwallen vraagt een goede vakkennis en uitvoerend personeel dat goed in staat is de diverse boom en struiksoorten uit elkaar te houden. Het betreft hier beheer op maat, geen regulier beheer.

36. Overzicht van de veldopnamen van de zuidwestelijke kant van de Vledder Aa. Deze kaart is gemaakt in Qgis met de OpenStreetMap als ondergrondkaart.

37. Overzicht van de opnamen aan de oostelijke kant van de Vledder Aa. Deze kaart is gemaakt in Qgis met de OpenStreetMap als ondergrond. De groene driehoekjes zijn bijzondere soorten..

De beheermaatregelen zijn maatwerk waarbij de blijvende waardevolle bomen, en hun groeiplaats, niet verstoord mogen worden. Houtwallen en bossen mogen niet met machines bereden worden. Het bessen van te behandelen bomen en struiken dient altijd door een deskundige op het beheer van oude boskernen en houtwallen uitgevoerd te worden. Hierna worden de aanbevelingen per opname omschreven.

Zuid-Westzijde

23071401

Kenschets

Soortenrijke houtwal met oud eikenhakhout. Smalle grondwal aanwezig. Er staan veel verschillende bomen en struiken. In de houtwal is te veel takhout achtergebleven, dit leidt tot verruiging. De gewone esdoorn, de Amerikaanse vogelkers en de ratelpopulier gedragen zich invasief.

Beheermaatregelen

In hele houtwal alle esdoorns en Amerikaanse vogelkers bestrijden door ringen. Kleinere exemplaren uittrekken of spitten.

Ratelpopulieren ringen zodra ze in kroon eiken groeien.

Vervolgbeheer

Dode staken op wal verwijderen 3 jaar na uitvoering ringen om schade aan het wallichaam te voorkomen.

1 x per twee jaar monitoring en trekken jonge opslag esdoorn en Amerikaanse vogelkers.

Ratelpopulieren ringen zodra ze in kroon eiken groeien: 1 x per twee jaar herhalen.

38. Dode bomen op wallen die omvallen kunnen schade toebrengen aan het wallichaam. Opname 23092001.

23071402, 23071403 en 23071404

Kenschets

Soortenrijke houtwallen met oud eiken- en elzenhakhout. Grondwal met twee droge greppels aanwezig. Er staan veel verschillende bomen en struiken, deel als jonge aanplant tegen de oude houtwalbegroeiing aangeplant. Het vee heeft toegang tot de houtwal en veroorzaakt schade aan de bomen en struiken door vraat en de ondergroei aan en aan het wallichaam. De ratelpopulier gedraagt zich invasief.

Beheermaatregelen

Veekerende rasters plaatsen rondom de houtwal. In de hele houtwal alle Amerikaanse vogelkersen ringen en ratelpopulieren ringen zodra ze in kroon eiken- en elzenhakhout groeien. In eerste dunningsronde 50 % ratelpopulieren ringen. Begrazing aan buitenzijde van het raster is nuttig om uitbreiding door wortelopslag van ratelpopulier tegen te gaan. Nader bekeken moet worden in hoeverre jongere uitbreidingen nadelig zijn voor de oorspronkelijke bomen en struiken en zonodig omvorming of verwijdering is aan te bevelen.

Vervolgbeheer

Dode staken op wal verwijderen 3 jaar na uitvoering ringen om schade aan het wallichaam te voorkomen.

1 x per twee jaar monitoring van invasieve soorten zoals de Amerikaanse vogelkers en de esdoorn en zo nodig alle zaailingen uittrekken of spitten. Ratelpopulieren ringen zodra ze in kroon eiken- en elzenhakhout groeien: 1 x per twee jaar herhalen.

23071405

Kenschets

Doorgeschoten hakhout van zwarte els, grenzend aan jonger eikenbos.

Beheermaatregelen

Eiken in naburige opstand aanwijzen als dunningsboom indien ze elzenhakhout beconcurreren. Amerikaanse vogelkers bestrijden door ringen. Kleinere exemplaren uit trekken of spitten. Verder nietsdoen.

Vervolgbeheer

1 x per twee jaar monitoring en trekken jonge opslag Amerikaanse vogelkers. 1 x per zes jaar elzenstobben vrijstellen indien nodig.

Oostzijde

23071406

Kenschets

Oude wal met daarop verschillende grote elzenstoven. De ratelpopulier gedraagt zich invasief.

Beheermaatregelen

In eerste dunningsronde alle ratelpopulieren ringen.

In hele houtwal alle Amerikaanse vogelkers verwijderen door ringen en trekken of spitten.

Vervolgbeheer

Dode staken op wal verwijderen 3 jaar na uitvoering ringen om schade aan het wallichaam te voorkomen.

1 x per twee jaar herhalen bestrijding Amerikaanse vogelkers en ringen doorgroeïende ratelpopulieren.

23070603

Kenschets

Houtwal met doorgesloten hakhout van zomereik en zachte berk. De ratelpopulier gedraagt zich invasief.

Beheermaatregelen

Ratelpopulieren ringen zodra ze in kroon eiken en berken groeien en indien ze lijsterbesstobben beconcurreren. In eerste dunningsronde 50 % ratelpopulieren ringen.

In hele houtwal alle Amerikaanse vogelkers verwijderen door ringen en trekken of spitten.

Jonge Amerikaanse krentenboompjes uittrekken of uitspitten. Oudere exemplaren kunnen geringd worden maar dit is lastig door de meerstammigheid.

Vervolgbeheer

Dode staken op wal verwijderen 3 jaar na uitvoering ringen om schade aan het wallichaam te voorkomen.

1 x per twee jaar herhalen bestrijding Amerikaanse vogelkers en krentenboompje en ringen doorgroeïende ratelpopulieren.

23070604

Kenschets

Houtwal met hakhout van zomereik en zachte berk. Oud bosindicatoren (kruiden) in de ondergroei.

Beheermaatregelen

Ratelpopulieren ringen zodra ze in kroon eiken en berken groeien. In eerste dunningsronde alle ratelpopulieren ringen. In de hele houtwal alle Amerikaanse vogelkers verwijderen door ringen en trekken of spitten.

Vervolgbeheer

Dode staken op wal verwijderen 3 jaar na uitvoering ringen om schade aan het wallichaam te voorkomen.

1 x per twee jaar herhalen bestrijding Amerikaanse vogelkers en ringen doorgroeiende ratelpopulieren.

23070605

Kenschets

Doorlopende walstructuur met doorgeschoten hakhouteiken en hakhout van zachte berk.

Beheermaatregelen

Ratelpopulieren ringen zodra ze in kroon hakhouteiken en - berken groeien. In eerste dunningsronde 50 % ratelpopulieren ringen.

In hele houtwal alle Amerikaanse vogelkers verwijderen door ringen en trekken of spitten. Jonge Amerikaanse krentenboompjes uittrekken of uitspitten. Oudere exemplaren kunnen geringd worden maar dit is lastig door de meerstammigheid.

Vervolgbeheer

Dode staken op wal verwijderen 3 jaar na uitvoering ringen om schade aan het wallichaam te voorkomen.

1 x per twee jaar herhalen bestrijding Amerikaanse vogelkers en krentenboompje en ringen doorgroeiende ratelpopulieren.

23072101

Kenschets

Doorgeschoten hakhout van zomereik, zachte berk en zwarte els. Verschillende oud bosindicatoren in de kruidlaag zijn vertegenwoordigd.

Beheermaatregelen

Ratelpopulieren ringen zodra ze in kroon elzen groeien. In eerste dunningsronde 50 % ratelpopulieren ringen.

In hele houtwal alle Amerikaanse vogelkers verwijderen door ringen en trekken of spitten. Jonge Amerikaanse krentenboompjes uittrekken of uitspitten. Oudere exemplaren kunnen geringd worden maar dit is lastig door de meerstammigheid.

Vervolgbeheer

Dode staken op wal verwijderen 3 jaar na uitvoering ringen om schade aan het wallichaam te voorkomen. 1 x per twee jaar herhalen bestrijding Amerikaanse vogelkers en krentenboompje en ringen doorgroeiende ratelpopulieren.

39. Viltroos en hondсроos in de verdrukking door bramen en gewone vlier. Opname 23072102

23072102

Kenschets

Oude wal met doorgeschoten hakhout of spaartelg van de zomereik. In de rand een viltroos en een hondсроos. Amerikaans krentenboompje is aan één zijde van de wal veel aanwezig.

Beheermaatregelen

In hele houtwal alle Amerikaanse vogelkers verwijderen door ringen en trekken of spitten. Jonge Amerikaanse krentenboompjes uittrekken of uitspitten. Oudere exemplaren kunnen geringd worden maar dit is lastig door de meerstammigheid. De wilde rozen vrijstellen door verwijderen van bramen en vlieren.

Vervolgbeheer

1 x per twee jaar herhalen bestrijding Amerikaanse vogelkers en krentenboompje.

23072103

Kenschets

Oude wal met eikenspaartelgen of doorgeschoten eikenhakhout.

Beheermaatregelen

Nietsdoenbeheer.

23072104

Kenschets

Oude walstructuur met doorgeschoten hakhout van zomereik, één zeer groot exemplaar, en zwarte els.

Beheermaatregelen

Ratelpopulieren ringen zodra ze in kroon hakhouteiken en -elzen groeien. In eerste dunningsronde 50 % ratelpopulieren ringen.

In hele houtwal alle Amerikaanse vogelkers verwijderen door ringen en trekken of spitten.

Vervolgbeheer: 1 x per twee jaar monitoring en trekken jonge opslag.

Vervolgbeheer

Dode staken op wal verwijderen 3 jaar na uitvoering ringen om schade aan het wallichaam te voorkomen.

1 x per twee jaar herhalen bestrijding Amerikaanse vogelkers en ringen doorgroeiende ratelpopulieren.

23071301

Kenschets

Bomenrij van oude eiken, doorgeschoten hakhout of knoteiken, grote (noordelijke) groeiplaats van viltrozen en een kleine (zuidelijke) groeiplaats. Een oude elzenstoof van ca. 9 meter omtrek.

Beheermaatregelen

Drie meter rondom groeiplaatsen van de viltrozen niet maaien zodat groeiplaats zich natuurlijk uit kan breiden. In deze strook 1 x per jaar in het groeiseizoen jonge bomen en bramen uittrekken. In hele rij alle Amerikaanse vogelkers verwijderen door trekken of spitten. De zuidelijke groeiplaats van de viltroos is het meest kwetsbaar.

Vervolgbeheer

Groeiplaats viltrozen: 1 x per jaar in het groeiseizoen jonge bomen en bramen uittrekken.

1 x per twee jaar monitoring en herhalen bestrijding Amerikaanse vogelkers.

Verder niets doen.

23071302

Kenschets

Houtwal met oude eiken, doorgeschoten hakhout. Deel ligt in het bos, deel grenst aan grasland. Groeiplaats van de zeldzame schijnviltroos. De rozen zijn overgroeid door jonge bomen. Deels is er een jonge aanplantstrook voor de oude houtwal aangebracht.

Beheermaatregelen

Spoed: Amerikaanse vogelkers op groeiplaats van de schijnviltroos in groeiseizoen 2024 verwijderen, ringen en hoog afzagen.

Groeiplaats rozen vrijstellen van concurrerende beplanting d.m.v. ringen, ook berken.

In de hele houtwal alle Amerikaanse vogelkers verwijderen door trekken of spitten. Slechts enkele planten aanwezig.

De jongere aanplantstrook, voor zover die schadelijk is voor de bestaande oude houtwal, verwijderen.

Vervolgbeheer

Dode staken op wal verwijderen 3 jaar na uitvoering ringen om schade aan het wallichaam te voorkomen. 1 x per twee jaar herhalen bestrijding Amerikaanse vogelkers en ringen doorgroeiende ratelpopulieren.

Groeiplaats viltroos: 1 x per jaar in het groeiseizoen jonge bomen en bramen uittrekken.
1 x per twee jaar monitoring en herhalen bestrijding Amerikaanse vogelkers.
Verder niets doen.

23092001

Kenschets

Oud bosperceel met doorgeschoten eikenhakhout en spaartelgen. Een enkele hakhoutstoof van zwarte els. Deels inboet van jongere eiken. Het bos grenst aan grasland en boswallen. De zuidelijke bosrand met de zeldzame schijnviltroos (opname 23071302).

Beheermaatregelen

In hele bos verspreide Amerikaanse vogelkers verwijderen door ringen en trekken of spitten.

Vervolgbeheer: 1 x per twee jaar monitoring en trekken jonge opslag.
Ratelpopulieren ringen zodra ze in de kronen van de eiken groeien.
Hulstcultivar en Amerikaans krentenboompje verwijderen (2^e prioriteit).

23092002

Kenschets

Oud bosperceel en houtwallen met doorgeschoten eikenhakhout en spaartelgen. Enkele hakhoutstoven van zwarte els. Gewone vogelkers, Gelderse roos en geoorde wilg. Het bos en de houtwallen grenzen aan grasland.

Beheermaatregelen

Waarnodig gewone vogelkers en Gelderse roos vrijstellen.

Vervolgbeheer: geen speciaal vervolgbeheer nodig.

23092003

Kenschets

Oud bosperceel en houtwallen met doorgeschoten eikenhakhout en spaartelgen. Enkele hakhoutstoven van zwarte els. Grote groep gewone vogelkersen. Het bos grenst aan grasland.

Beheermaatregelen

Waarnodig gewone vogelkers vrijstellen. Amerikaanse vogelkers verwijderen. Uitbreiding van ratelpopulieren tegengaan.

Vervolgbeheer: controleren op Amerikaanse vogelkers en toename van ratelpopulieren. Zonodig verwijderen.

23092004

Kenschets

Oude houtwal met doorgeschoten eikenhakhout en spaartelgen. Ook inboet van jongere zomereiken. Het bos grenst aan grasland.

Beheermaatregelen

Waarnodig gewone vogelkers vrijstellen. Amerikaanse vogelkers verwijderen.

Vervolgbeheer: controleren op Amerikaanse vogelkers en nodig verwijderen.

23092005

Kenschets

Oud bos en houtwal met doorgeschoten eikenhakhout en spaartelgen. Ook inboet van jongere zomereiken. Het bos grenst aan grasland.

Beheermaatregelen

Amerikaanse vogelkers verwijderen en ratelpopulieren beperken.

Vervolgbeheer: controleren op Amerikaanse vogelkers en ratelpopulieren zonodig verwijderen.

23092006

Kenschets

Oude houtwal met doorgeschoten eikenhakhout en spaartelgen. Ook inboet van jongere zomereiken. Groeiplaats van de zeldzame schijnviltroos. Het bos grenst aan grasland.

Beheermaatregelen

Amerikaanse vogelkers verwijderen. Schijnviltroos en hondsroos vrijstellen.

Vervolgbeheer: controleren op Amerikaanse vogelkers en zonodig vrijstellen. De rozen controleren op schaduwwerking.

Beheer van het jongere bos

Een vrij groot deel van de jonge bossen bestaat uit aangeplant en spontaan eiken-berkenbos. Er heeft bosuitbreiding uit ca. 1920 en uit ca. 2000 plaats gevonden met veelal zomereiken als hoofboomsoort. In deze bossen komt veel ratelpopulier voor. Daarnaast zijn er bosdelen die uit vrijwel een monocultuur van ratelpopulier bestaan. De ratelpopulier breidt zich sterk uit in open ruimtes door wortelopslag en heeft op veel plekken de bosrand volledig overgroeid. Dit is een ongewenste situatie. De ratelpopulier is een inheemse pionierboom maar verdringt overige boom- en struiksoorten door zijn invasieve gedrag. Terugdringen van ratelpopulier is niet eenvoudig. De soort vormt overvloedige wortelopslag en is moeilijk te bestrijden. De wortelopslag vormt nieuwe opstanden tot ruim 15 meter van de moederboom. Uitbreiding is tegen te gaan door maaibeheer. In bestaand bos komt wel wortelopslag voor maar indien het kronendak gesloten is groeit de opslag nauwelijks door.

Er zijn dus twee mechanismen om de ratelpopulier te bestrijden; enerzijds maaibeheer, anderzijds het laten ontstaan van dicht bos waarin geen pionieromstandigheden heersen.

Geadviseerd wordt een strook van 15 meter aan de buitenrand van het bos jaarlijks te maaien en af te voeren om uitbreiding van de oppervlakte ratelpopulier te voorkomen. In het bos zelf wordt geadviseerd de ratelpopulieren te dunnen op maat d.m.v. ringen. Voorkomen moet worden dat het bos te open wordt. Er wordt alleen geringd indien de aanwezige habitatsoorten het gat dicht kunnen groeien zodat het kronendak zich snel weer sluit.

Vervolgbeheer: De ratelpopulieren 1 x per drie jaar dunnen d.m.v. ringen.

Advies nieuwe aanplant van houtwallen

Uitbreiding van landschapselementen met bomen en struiken is aan te bevelen in de vorm van een beperkt aantal houtwallen of houtsingels. Het ontwerp van de Vledder Aa (maart 2023) voorziet daarin door nieuwe aanplant vanaf de westelijke grens van het beekdal loodrecht het dal in. Voor mogelijke verlenging van houtwallen in het oostelijke flankdeel van het beekdal is extra onderzoek nodig vanwege de zeer hoge waarden van de graslanden. Voor de soortensamenstelling kunnen dezelfde soorten toegepast worden die als autochtoon in het gebied worden aangetroffen. Zomereik kan als hoofdboomsoorten worden gebruikt. Andere soorten voor de struiklaag zijn wilde lijsterbes, sporkehout, wilde kamperfoelie en in beperkte mate schijnviltroos en hondsroos om de kwetsbare kleine populaties te vergroten. Op vochtige plaatsen komen zwarte els Gelderse roos, geoorde wilg en gewone vogelkers in aanmerking. Vanwege de ecologische en genetische waarde van het gebied is autochtoon plantgoed noodzakelijk. Als van bepaalde soorten geen autochtoon plantgoed beschikbaar is, kan in fasen in meerdere jaren aanvulling plaats vinden.

6. Bronnen

<https://www.provincie.drenthe.nl/kernkwaliteiten/begrippen-definities/landschap-beleid/esdorpenlandschap/>

Arcadis, 2023. Diverse onderzoeks documenten.

Bakker, Piet, Bert Maes en Hans Kruijer, 2011. De wilde rozen (Rosa L.) van Nederland. Gorteria 35-1-4. Leiden.

Kaart Groen Erfgoed, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Update Ecologisch Adviesbureau Maes, 2023.

Maes, N.C.M. (Bert), en C.J.A. (Chris) Rövekamp, 1997. Oorspronkelijk inheemse houtige gewassen in Drenthe. Een onderzoek naar autochtone genenbronnen. Utrecht-H.Landstichting.

Maes, Bert e.a., 2021. Atlas wilde bomen en struiken. Woudrichem.

Colofon

Opdrachtgever: Prolander Groningen en Drenthe; Arcadis Nederland B.V.

Begeleiding Arcadis: Janin Hekman

Opdrachtnemer: Ecologisch Adviesbureau Maes (Bert Maes)

Met medewerking van: bureau Wilde Bomen (Lodewijk van Kemenade) en Morgan Ruben B.V. (Morgan Ruben Jansen op de Haar).

Rapportage: EAM i.s.m. Wilde Bomen en MR B.V.

Veldonderzoek: EAM i.s.m. Wilde Bomen en MR B.V.

Foto's: Morgan Ruben Jansen en Bert Maes